

TYPY HORNIN A JEJICH CHEMISMUS

*Vliv na utváření primární struktury
krajiny*

(předběžná verze)

Sestavili J. Divíšek a M. Culek

SCHEMATICKÁ GEOLOGICKÁ MAPA ČESKÉ REPUBLIKY

Vliv geologického podloží

- Různý způsob zvětrávání hornin
- *Př. pískovce*
  - hornina ze které zvětrávají
  - tmel
  - > různá **úživnost** vzniklých substrátů
- **pH půdy** - jedním z nejvýznamnějších faktorů, které ovlivňují rozšíření rostlin
  - Příčiny:
    - toxicita H^+ a OH^- iontů
    - toxicita Al (Fe, Mn) v kyselých půdách
    - změny v přístupnosti živin:
      - P, Fe, Mn, NH_4^+ – nepřístupné ve vápnatých půdách;
      - K, Ca, Mg, P, NO_3^- , S, Mo – špatně přístupné v kyselých půdách
- Vliv reliéfu

Klasifikace trofických řad

- Součást geobiocenologické typizace krajiny
  - 5 B 3
-
- Vyjadřují rozdíly v **minerální bohatosti** a **kyselosti půd**

Trofické řady a meziřady

- **A – oligotrofní řada**
- AB – oligo-mezotrofní meziřada
- **B – mezotrofní řada**
- BC – mezotrofně-nitrofilní meziřada
- **C – nitrofilní řada**
- BD – mezotrofně bázická meziřada
- **D – bázická řada**
- CD – nitrofilně-bázická meziřada

Horninové podloží – vztah k trofickým řadám

- A – oligotrofní trofická řada
  - Velmi kyselá a živinami chudé horniny
- B – mezotrofní trofická řada
  - Mírně kyselá až neutrální, středně bohaté až bohatší horniny
- C – nitrofilní trofická řada
  - Různorodé horniny
  - Široké říční nivy, zahliněné sutě
  - Akumulace živin -> obohacování dusíkem
- D – bázická trofická řada
  - Bázemi bohaté především karbonátové horniny, bázické silikátové horniny

Velmi kyselé a živinami chudé horniny

- **A – oligotrofní trofická řada**
  - kyselé žuly, ruly, svory, fylity, křemité porfyry a porfyryty, křemence, buližníky a křemité pískovce

- silně kyselé litozemě, podzolové rankry, kambizemě, kryptopodzoly

- Ostrůvkovitý až souvislý výskyt v hercynských pahorkatinách, vrchovinách a hornatinách, jen výjimečně i v moravské části Karpat

Mírně kyselé až neutrální horniny

- **B – mezotrofní trofická řada (B až BD)**
  - granodiority, (para)ruly, droby, syenity, diority, flyšové jílovce
- Hluboké zvětralinny a svahoviny neutrálních až bazických hornin
  - čediče, andezity, amfibolity
- **Sedimenty: sprašové hlíny, jíly v podkrušnohoří**
- mezotrofní kambizemě a luvizemě
- 1/4 ČR, především ve **flyšové části** moravských Karpat, ostrůvkovitě v hercynské části ČR (souvislý výskyt např. v Českém středohoří a v Doupovských vrších)

Bázemi bohaté horniny

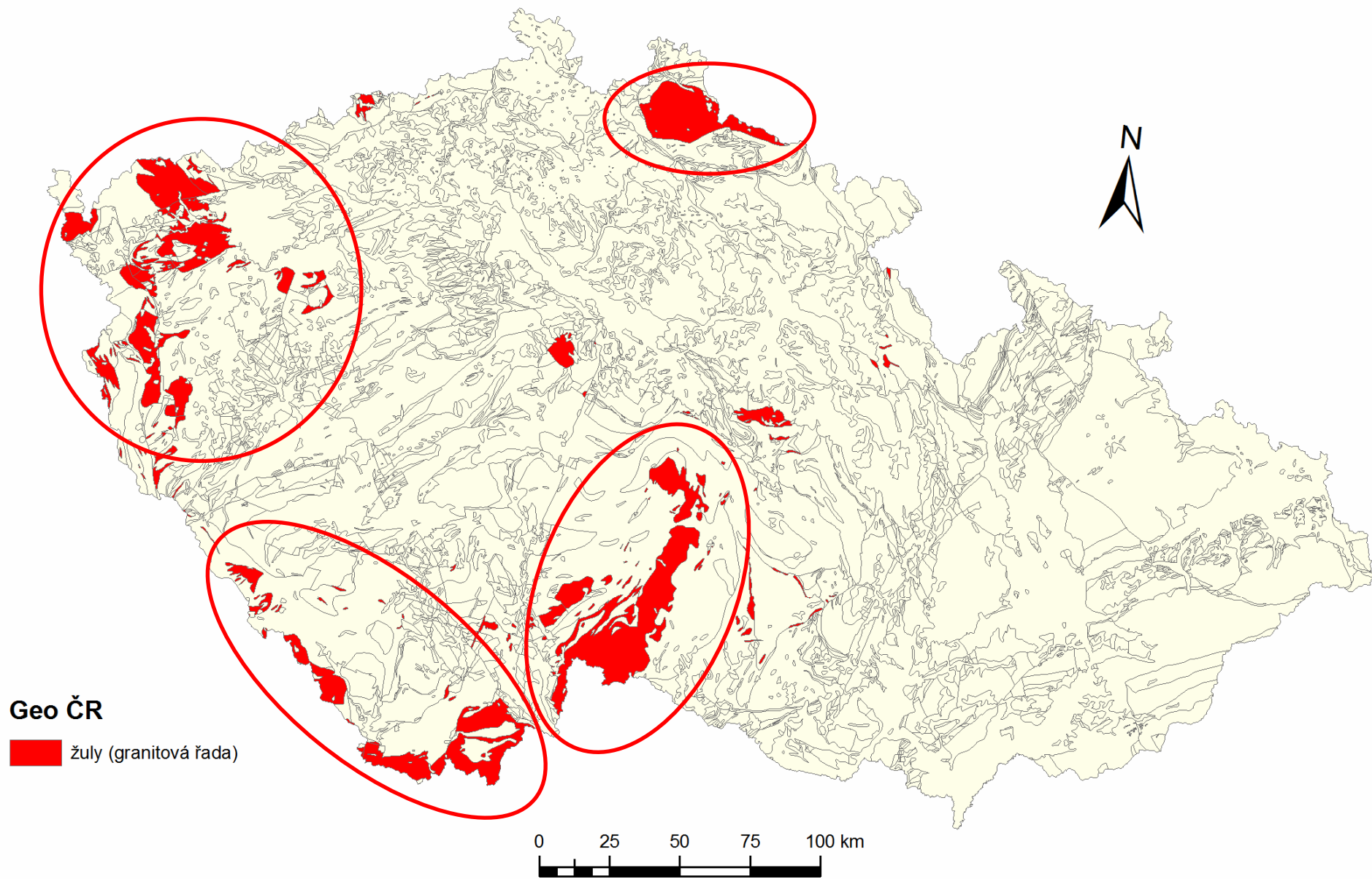
- D – bázická trofická řada
- Karbonátové horniny
  - **vápence, vápnité slepence, pískovce a jílovce, vápnité spraše, vápnité opuky, slíny**
- Bázické silikátové horniny
  - **hadce, čediče a amfibolity**
- Typické rendziny, karbonátové černozemě, karbonátové litozemě a karbonátové regozemě
- Ostrůvkovitý výskyt
  - Krasové oblasti (Moravský kras, Český kras, Pavlovské vrchy)
  - Sprašové oblasti (moravské úvaly)
  - Oblasti bázických vyvřelin (České středohoří)
  - Vzácněji i na vápnitých křídových sedimentech České tabule a vápnitých sedimentech Středomoravských Karpat

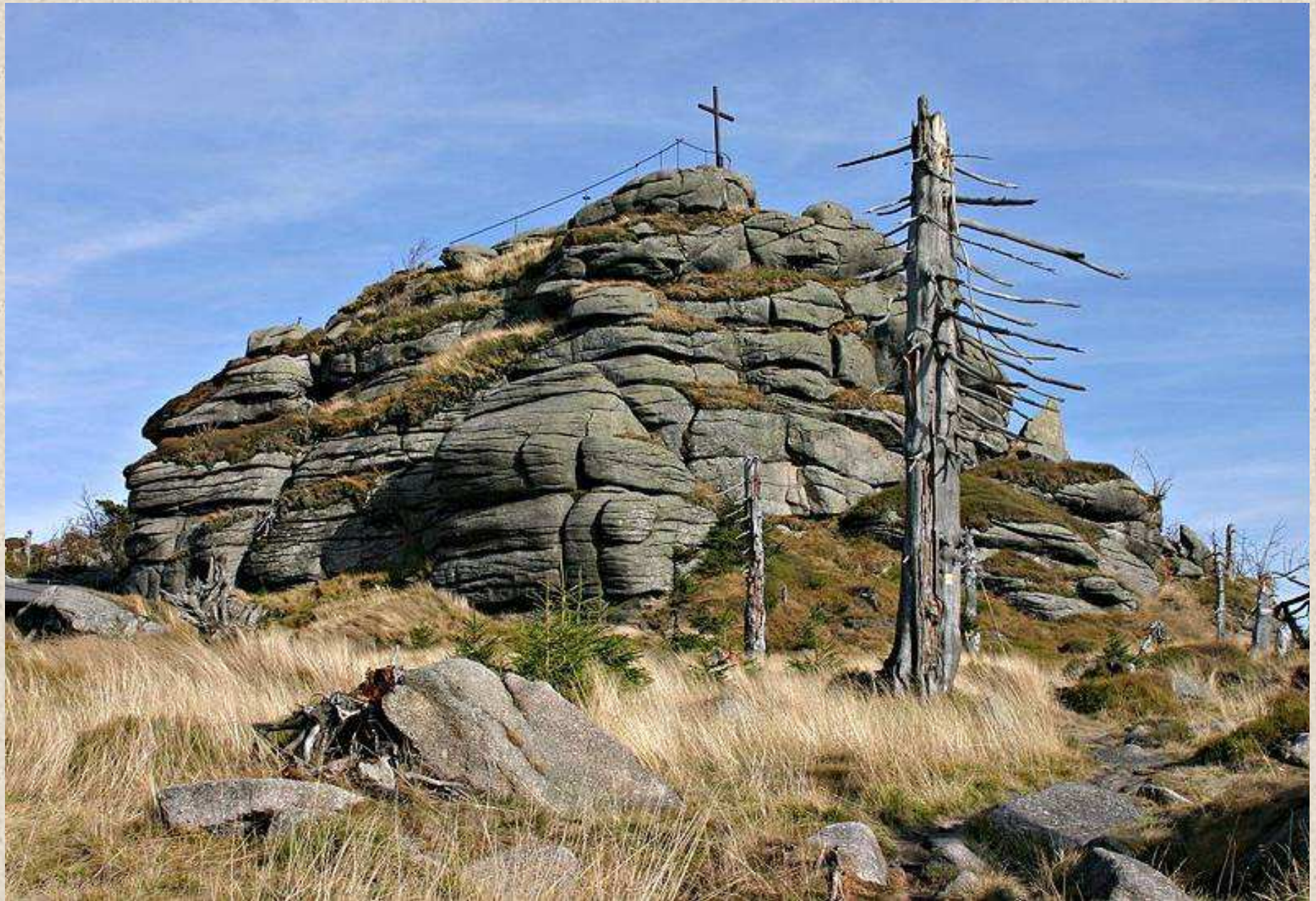

Extrémní substráty

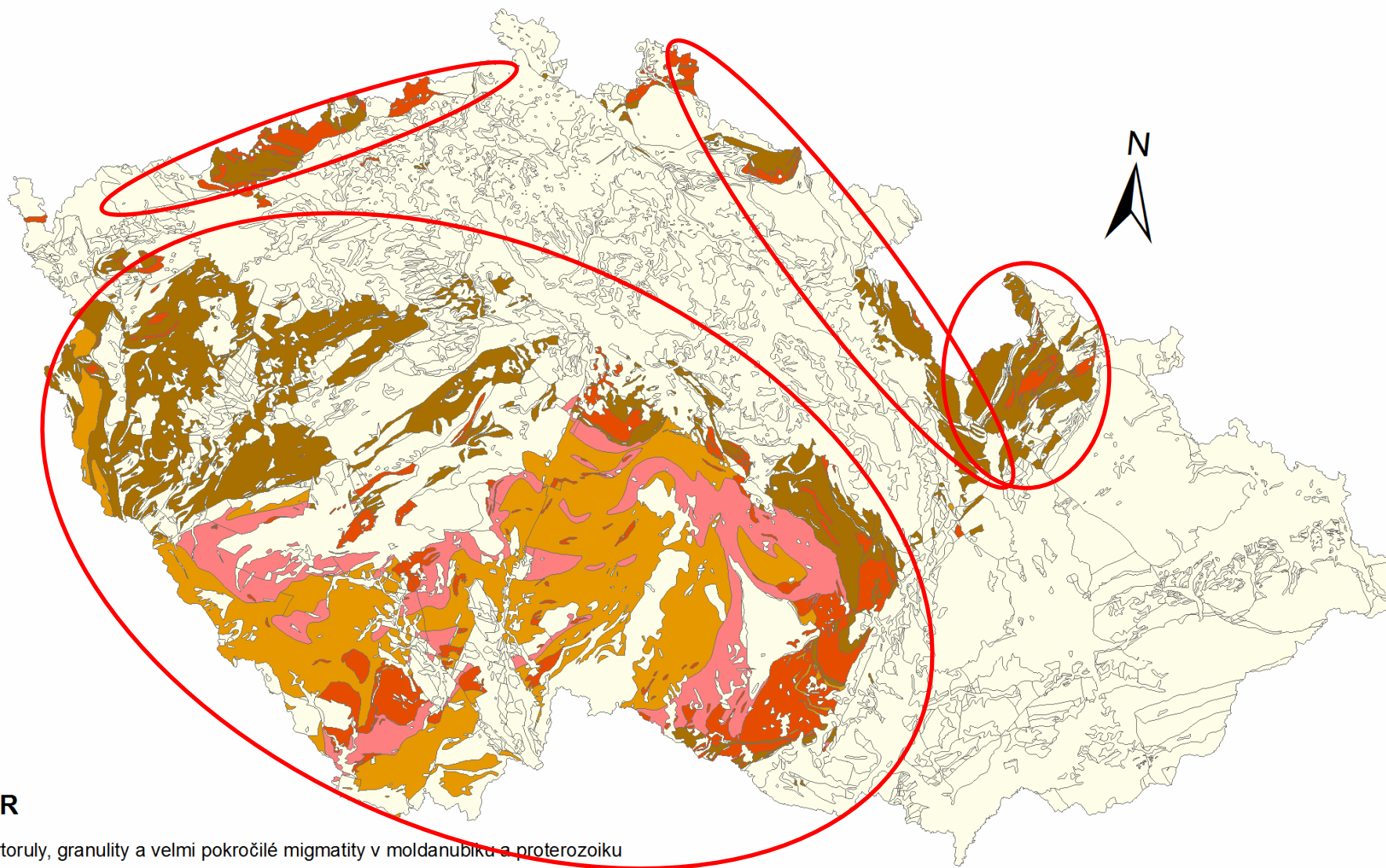
- **Hadce** (serpentinit)
  - Vysoký obsah Mg -> zvětráváním vzniká MgCO_3
  - toxické pro většinu rostlin (i těsněji vázaných živočichů (měkkýši))
  - Výrazný vliv reliéfu nadmořské výšky (srážky)
    - 1. vegetační stupeň – extrémně bázické
    - 2. vegetační stupeň – extrémně bázické
    - 3. vegetační stupeň
      - Plošiny kyselé
      - Svahy bázické
    - Výše se projevují jako silně kyselé

Žuly - varijské

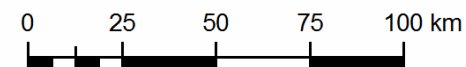

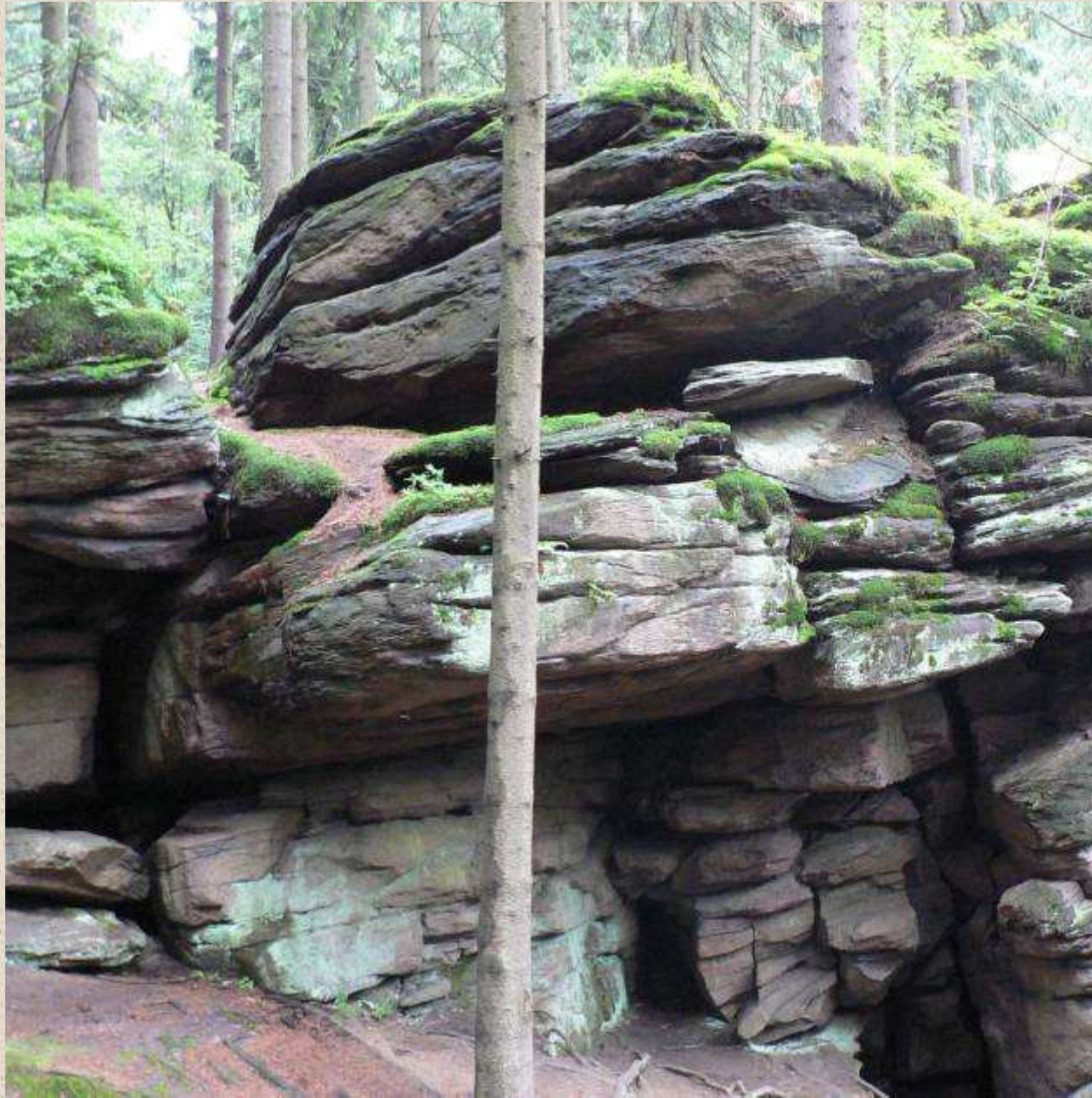
Ruly – ortoruly, pararuly...

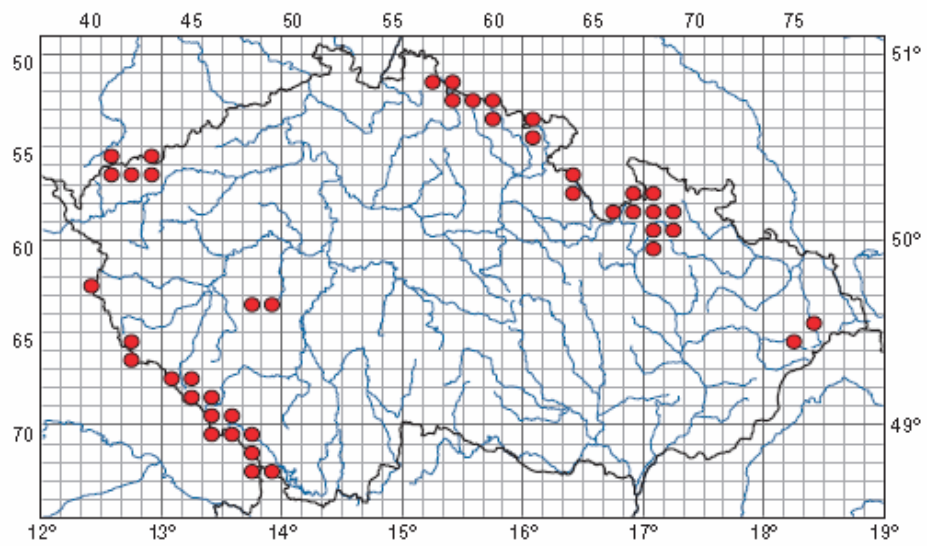

Geo ČR

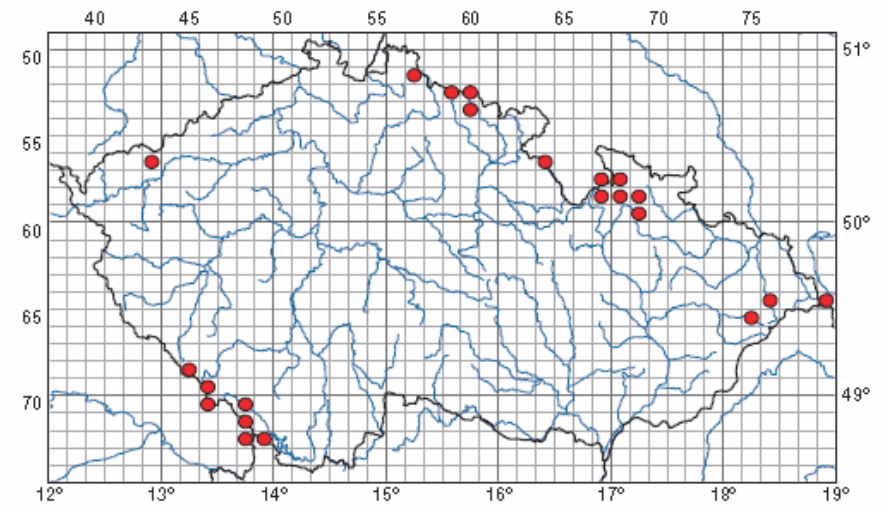
- ortoruly, granulity a velmi pokročilé migmatity v moldanubiku a proterozoiku
- proterozoické horniny, assyntsky zvrásněné s různě silným variským prepracováním (břidlice, fylity, svory až pararuly)
- pestrá série moldanubika (svorové ruly, pararuly až migmatity s vložkami vápenců, erlanu, kvarcitu, grafitu a amfibolitu)
- jednotvarná série moldanubika (svorové ruly, pararuly až migmatity)

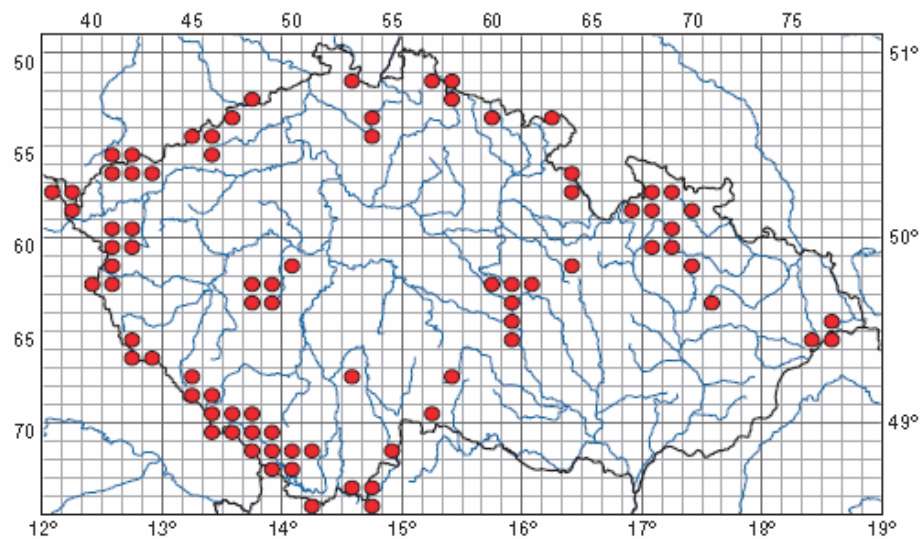

Rozšíření horských třtinových smrčů.

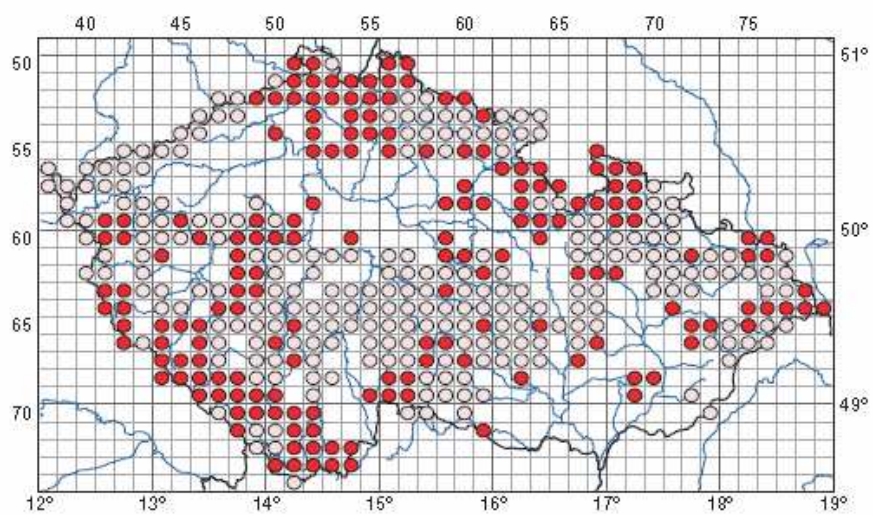
Rozšíření horských papratkových smrčů.

Rozšíření rašelinných a podmáčených smrčů.

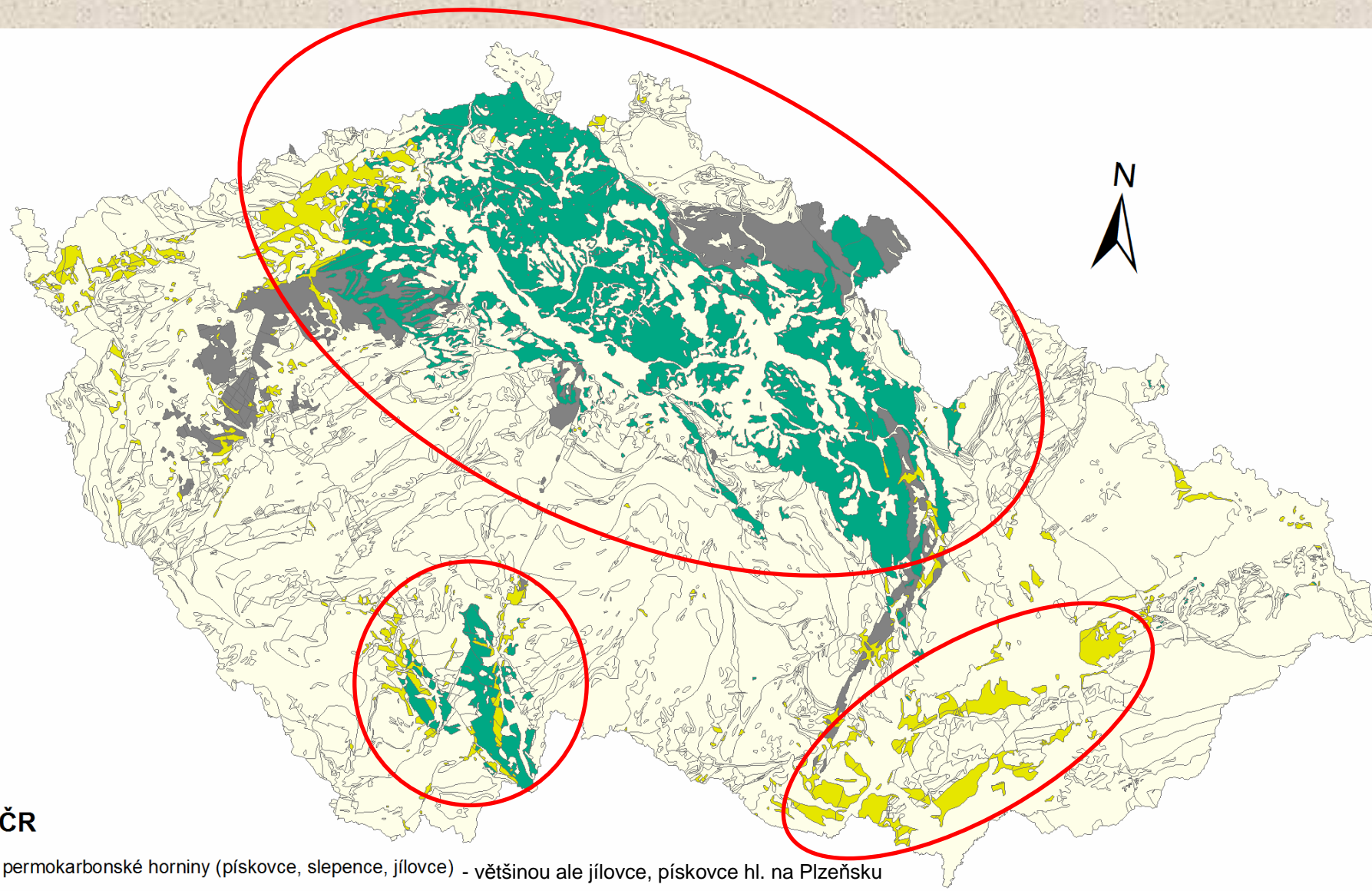

Doložené a předpokládané rozšíření acidofilních bučín.

Pískovce a Písky

Geo ČR

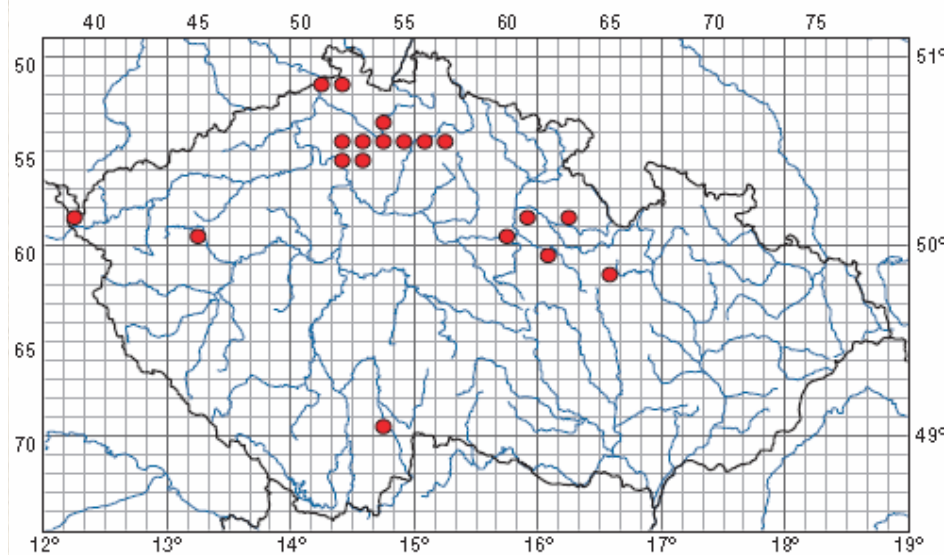
- permokarbonské horniny (pískovce, slepence, jílovce) - většinou ale jílovce, pískovce hl. na Plzeňsku
- terciární horniny (písky, jíly) - většinou ale jíly, písky při bázi souvrství
- mezozoické horniny (pískovce, jílovce)

Pískovce hl. při severním obvodu čes. kříd. pánve, na jz. a z. spíše opuky a slínovce. Pískovce jsou ale i v rámci flyše (viz dále)

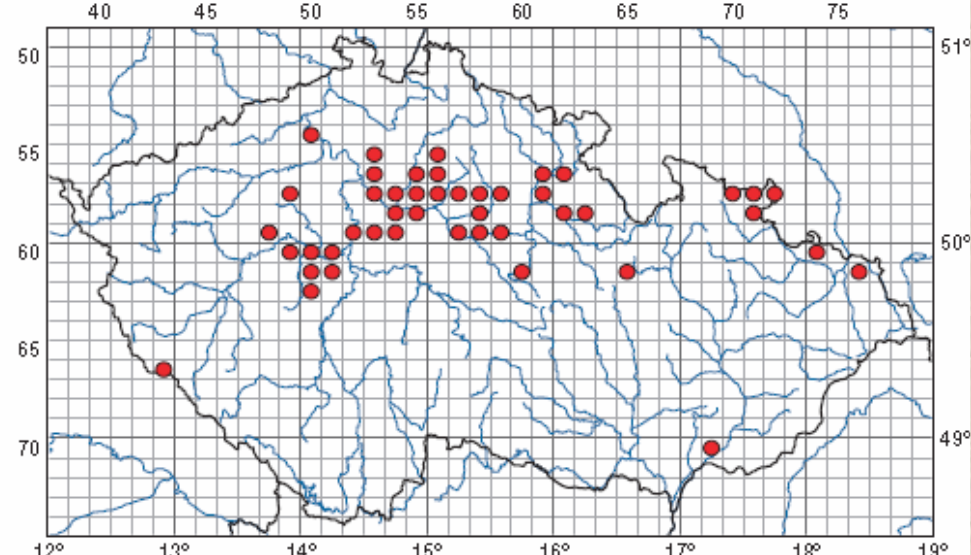
**Bzenecká
dúbrava**

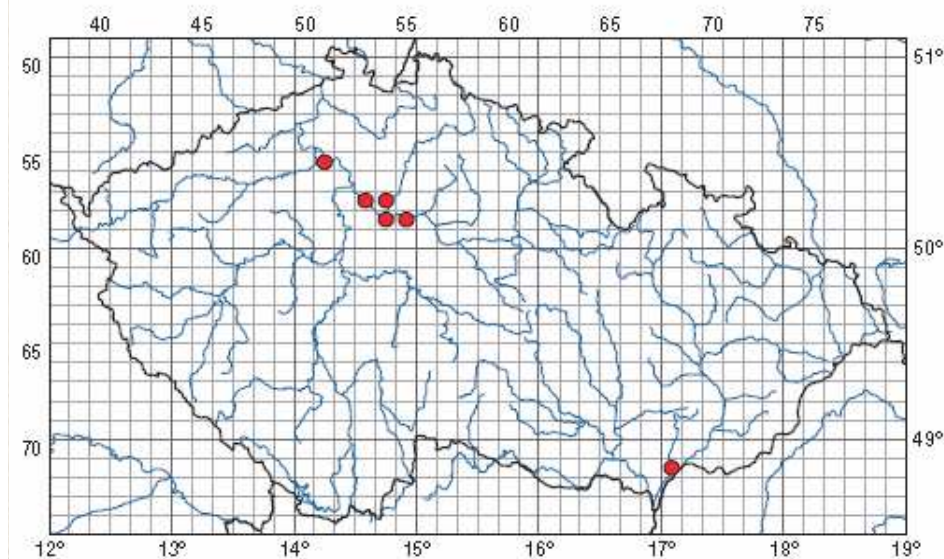

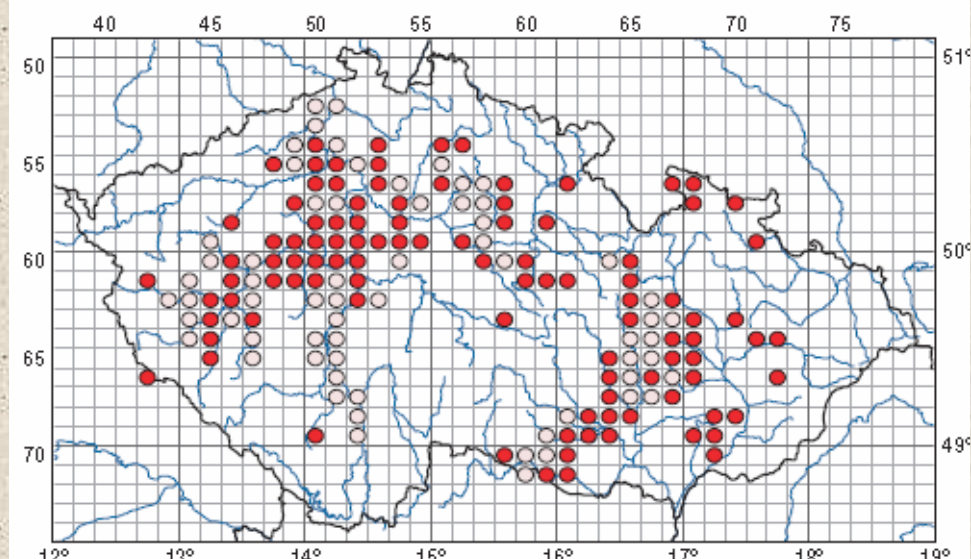
Rozšíření subkontinentálních borových doubrav.

Rozšíření vlhkých acidofilních doubrav.

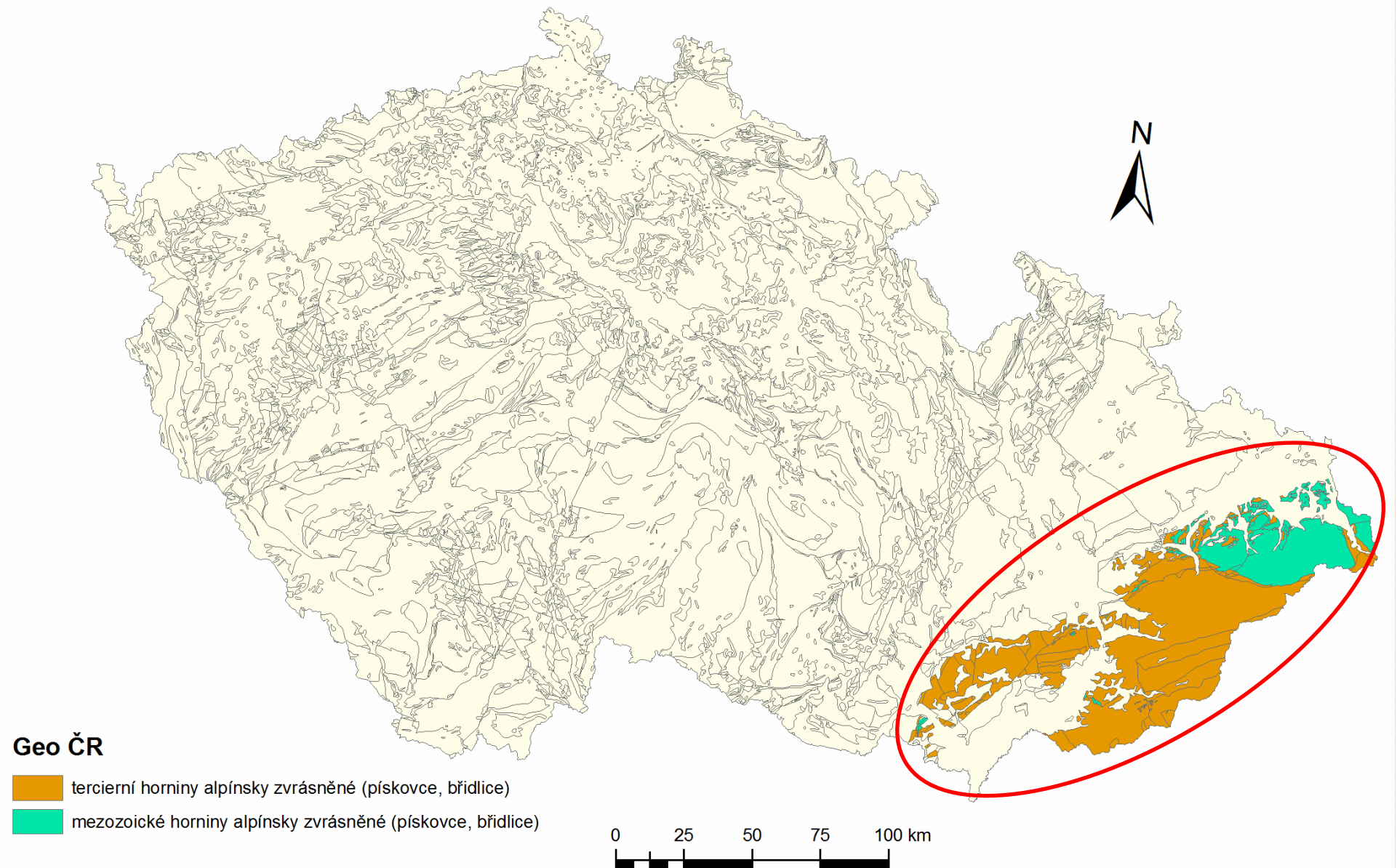

Rozšíření acidofilních doubrav na písku.

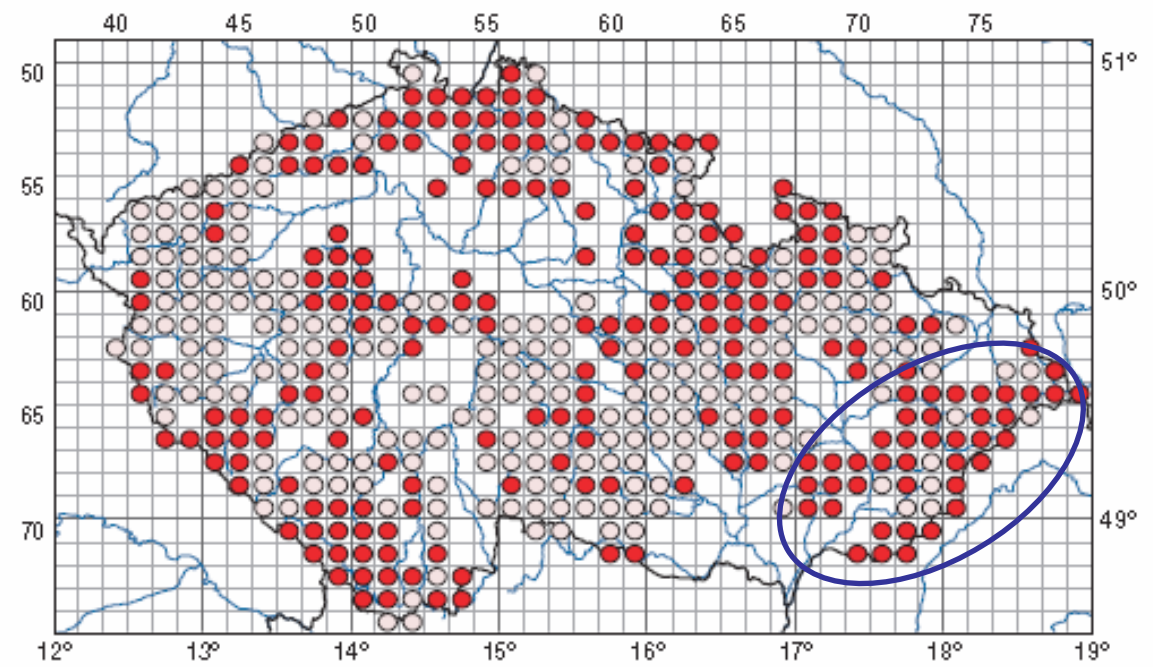
Doložené a předpokládané rozšíření suchých acidofilních doubrav.

Flyš alpinské orogeneze

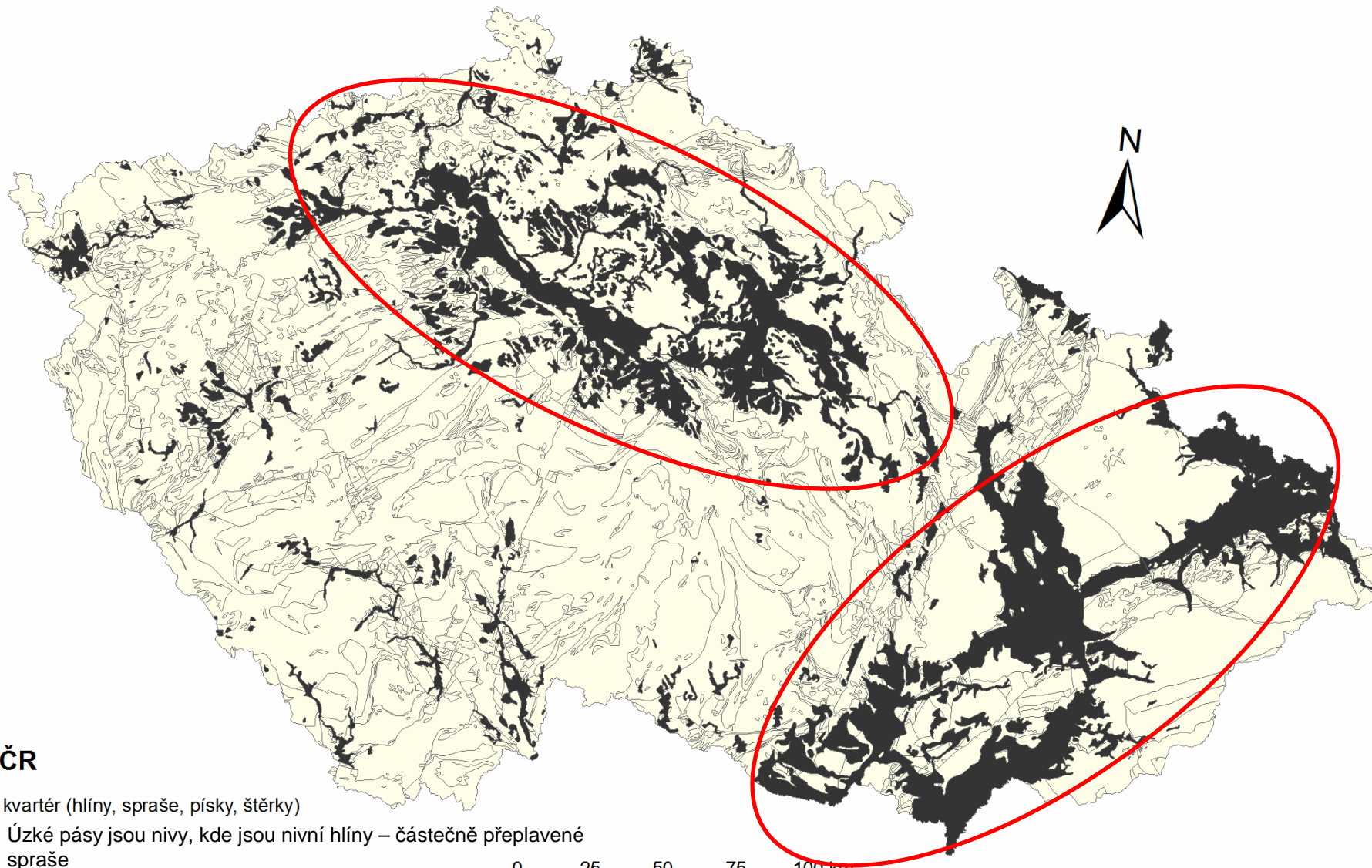

Doložené a předpokládané rozšíření květnatých bučin.

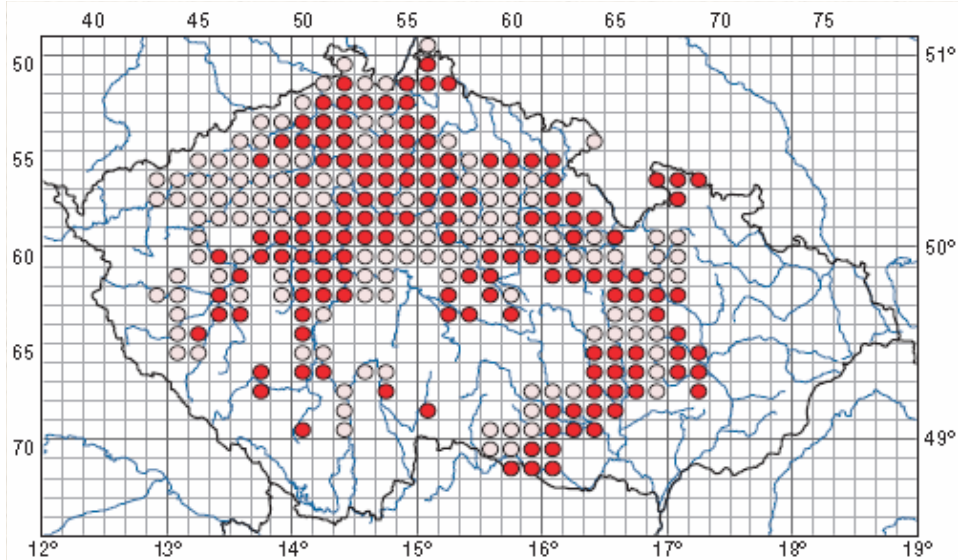
Spraš a sprašové hlíny

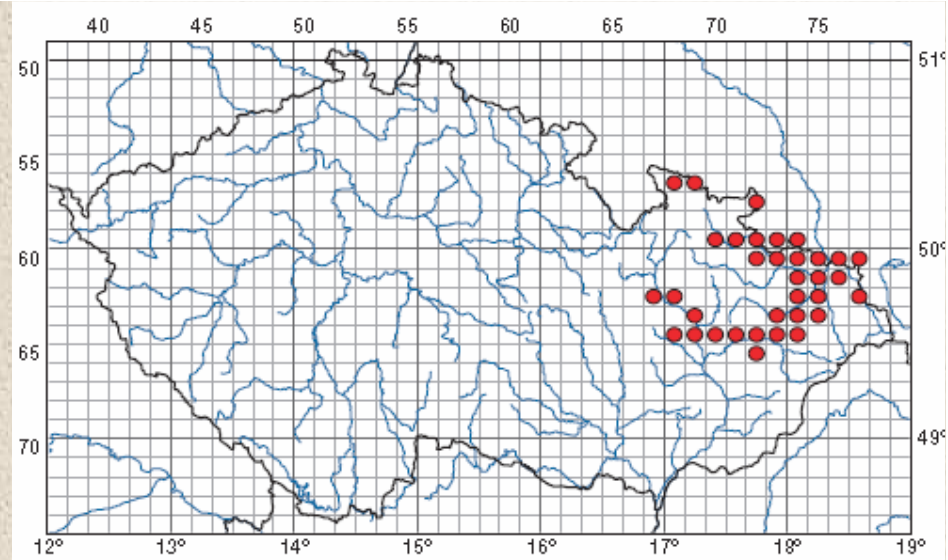

**Často bohaté bylinné
patro – dubohabřin
a teplomilných doubrav**

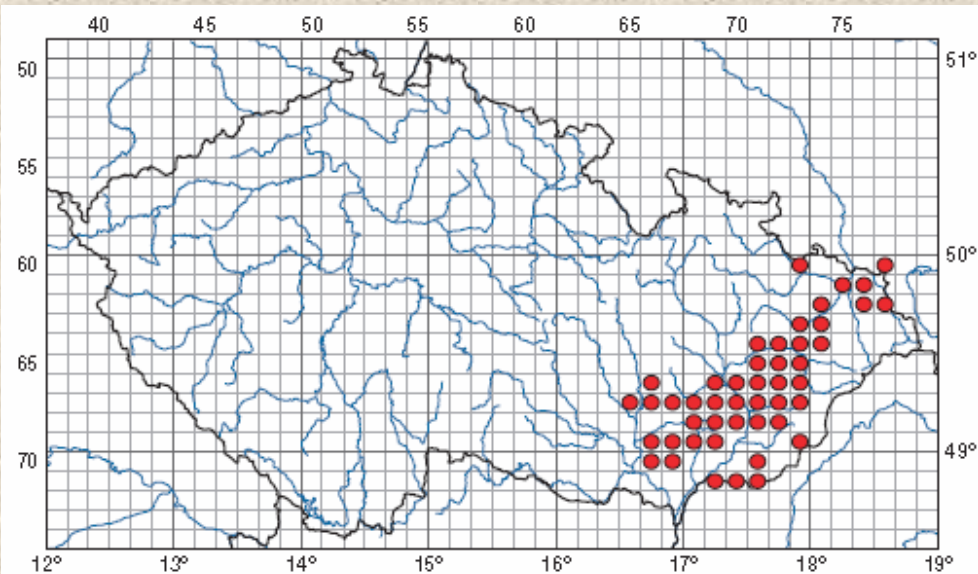

Doložené a předpokládané rozšíření hercynských dubohabňů.

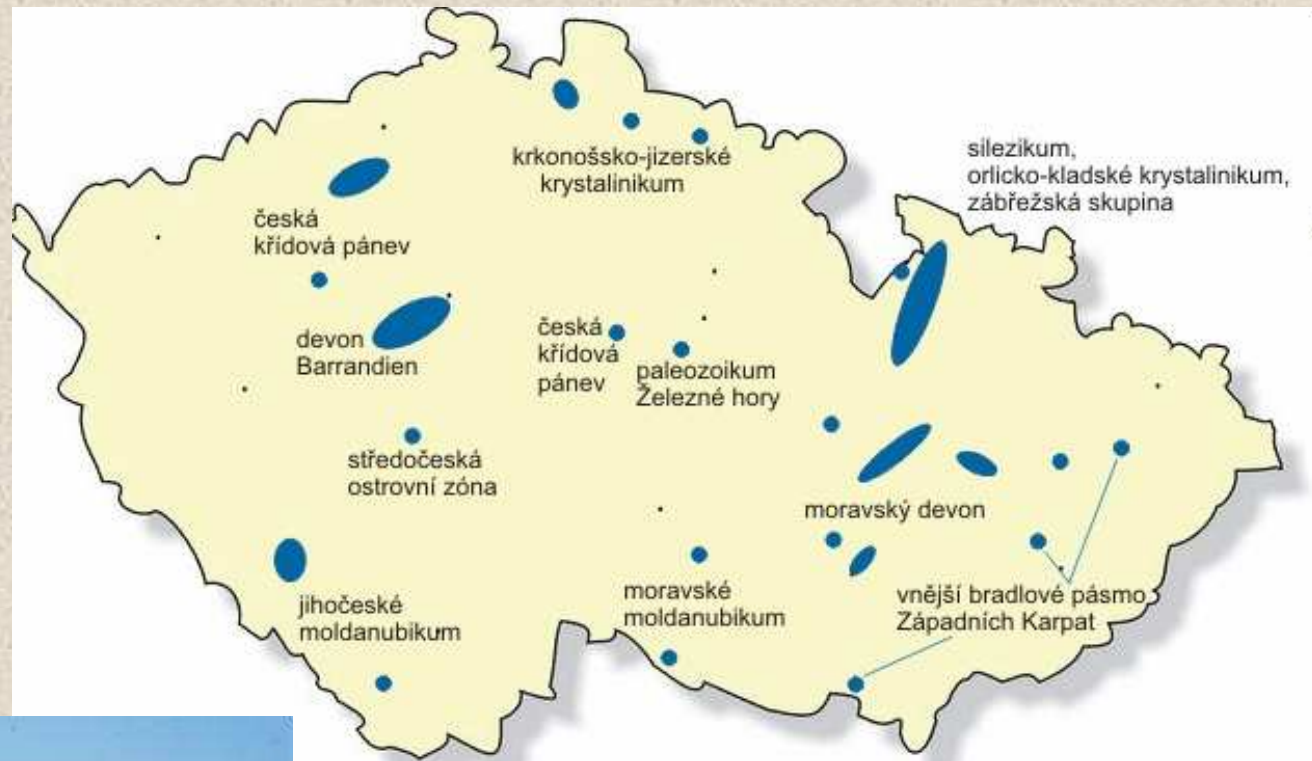
Rozšíření polonských dubohabňů.

Rozšíření karpatských dubohabňů. Na mapě nejsou zaznamenány přechodné porosty k hercynským dubohabňům v oblasti Českého masivu.

Vápence

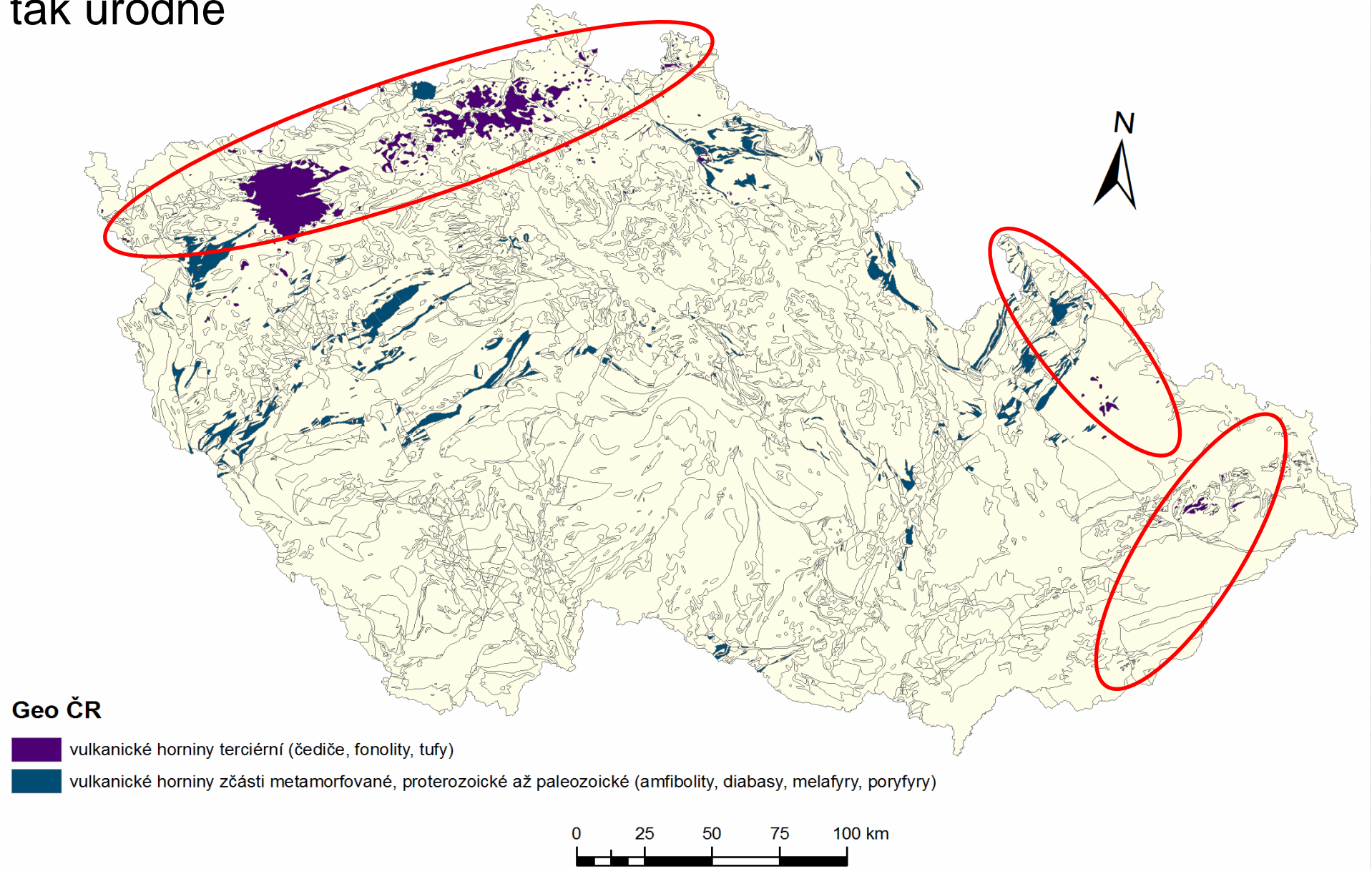
Pěchava vápnomilná na váp. hřbetech – nad Skalním mlýnem

Neovulkanity a paleovulkanity

– z 80 % u nás bazické. Paleovulkanity hůře zvětrávají a nejsou tak úrodné

Doupovské hory

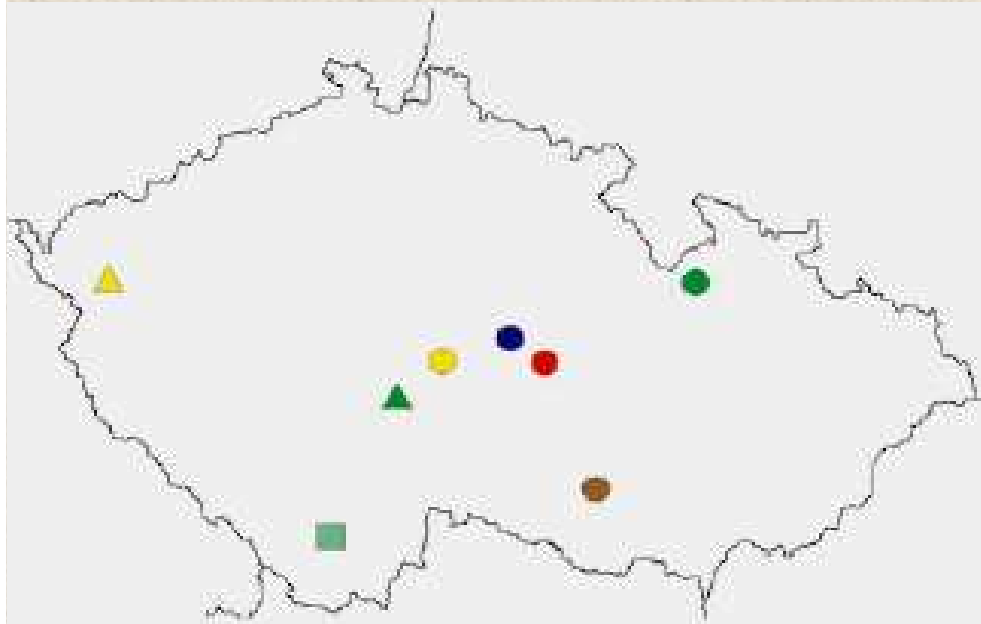
České středohoří

Lužické hory

Hadce (serpentinity)

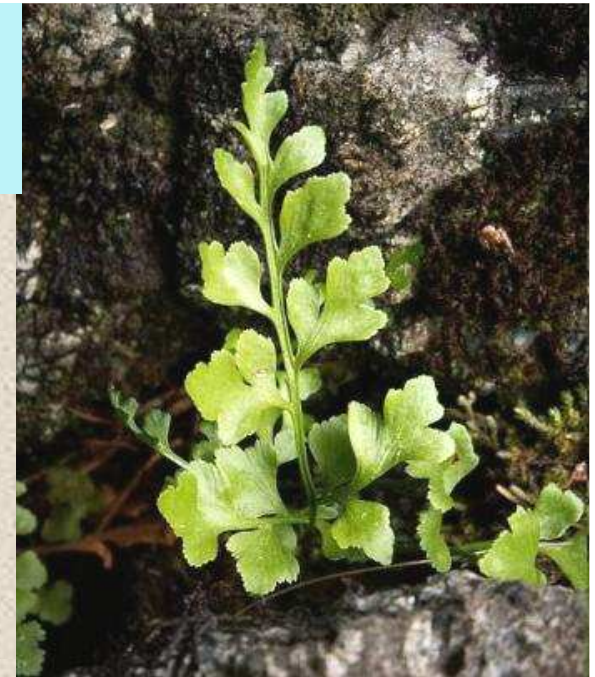
Nejvýznamnější hadcové lokality
v České republice: ● Borek u Chotě-
boře, ● Mohelno, ● dolnokralovické
hadce, ▲ Slavkovský les, ■ Křemže,
▲ Mladá Vožice, ● Raškov, ● Staré
Ransko

1

Hadec, při zvětrávání na povrchu
nazelenale hnědý

Typické jsou přirozené
bory, do 3. v.s. jsou
podobné vápnomilným

Sleziník hadcový

Křížky ve Slavkovském lese (NPP)
s endemickým rožcem kuřičkolistým

Zdroje

- <http://www.geology.cz/extranet/geodata/mapserver>
- http://geologie.vsb.cz/reg_geol_cr/1_kapitola.htm
- CHYTRÝ, M., KUČERA, T., KOČÍ, M. (2001): *Katalog biotopů České republiky : interpretační příručka k evropským programům Natura 2000 a Smaragd*. Vyd. 1. Praha : Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2001. 304 s. ISBN 8086064557
- CHLUPÁČ, I., ŠTORCH, P. eds. (1992): Regionálně geologické dělení Českého masívu na území České republiky. Čas. Mineral. Geol., 37, 4, 258-275. Praha.
- BUČEK, A. & LACINA, J. (1999): *Geobiocenologie II*. 1. vyd., Mendelova zemědělská a lesnická universita, Brno. 240 s., 5 s. obr. příl. + 1 tabulka. ISBN 8071574171